

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з навчально-методичної роботи

Карпа НЕМАШКАЛО

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	Бізнес-статистика і аналітика

Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри
статистики і економічного прогнозування

Олена ПАСВІНСЬКА

Харків
2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри статистики і економічного прогнозування
Протокол №1 від 29.08.2022.

Розробники:

Расвнева О.В., д.е.н., проф. кафедри статистики і економічного прогнозування;

Серова І. А., к.е.н., доцент кафедри статистики і економічного прогнозування

Шликова В. О., к.е.н., ст. викладач кафедри статистики і економічного прогнозування

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Методологія та технології наукових досліджень в економіці» є однією із ключових у системі підготовки магістрів, оскільки формує основу для здійснення дослідницької діяльності. Знання сукупності принципів і способів пошуку нового знання, дозволяє випускникам бути конкурентоспроможними на ринку праці, який все більше потребує фахівців, здатних розуміти об'єктивні закономірності предметної області і впливати на її функціонування і розвиток.

Вивчення навчальної дисципліни «Методологія та технології наукових досліджень в економіці» належить до циклу дисциплін професійної підготовки освітнього ступеня «магістр» для студентів спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «**Бізнес-статистика і аналітика**» та спрямована на формування у студентів базових компетентностей щодо змоги виявляти проблемну ситуацію в практичній площині, аналізувати наявний науковий доробок (публікації) предметної області, формулювати тему, мету, предмет та об'єкт дослідження, формувати план дослідження, розробляти та обґрунтовувати систему показників, обирати методи дослідження, здійснювати аналіз та публікацію результатів.

Об'єктом навчальної дисципліни є система загальних принципів і підходів наукового пізнання, методи, технології пізнання, що пов'язані з науковою та практичною професійною діяльністю в сфері економіки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологія наукового дослідження конкретних проблем у сфері економіки на основі загальнонаукових і емпіричних методичних прийомів, що дає змогу досліджувати різноманітні соціально-економічні процеси.

Мета навчальної дисципліни: формування умінь та навичок постановки мети і завдань дослідження, виокремлення предметної області, обґрунтування і перевірки гіпотез; вибору та застосування теоретичних, емпіричних та евристичних методів розв'язання наукових задач; аналізу наукової літератури; опанування етики цитувань; складання списку першоджерел.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методологія та технології наукових досліджень в економіці» є:

- ознайомлення здобувачів освіти із місцем та роллю науки у сучасному світі;
- розкриття особливостей різних рівнів наукового пізнання;
- визначення наукової проблеми та формулювання теми, об'єкту, предмету, мети та завдань дослідження в сфері економіки;
- систематизація знань про джерела наукової інформації та роботу з ними;
- сприяння розширенню професійних знань здобувачів освіти щодо застосування наукових методів в процесі проведення наукового дослідження;
- опанування здобувачами освіти підходів до роботи з сучасним інформаційним забезпеченням науки.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1
Семестр	1, 2
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Дисципліни циклу бакалаврської підготовки, пов'язані з основами аналізу розвитку соціально-економічних процесів на макро- та мікро- рівнях, застосуванням економіко-статистичного інструментарію. Філософія.	Освітні компоненти навчального плану підготовки магістрів
	Написання наукових статей
	Написання звіту з переддипломної практики
	Написання дипломної роботи

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами.	РН1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем
ЗК6. Здатність розробляти та управляти проектами.	
СК9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та обґрунтування ефективних стратегій в економічній діяльності.	
СК12. Здатність проводити наукові дослідження закономірностей розвитку та тенденцій соціально-економічних та бізнес-процесів; формування нових знань щодо об'єкту/процесу дослідження.	РН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності
ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	
ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).	РН 3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.
ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами.	РН 4. Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.
ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	
СК12. Здатність проводити наукові дослідження закономірностей розвитку та тенденцій соціально-економічних та бізнес-процесів; формування нових знань щодо об'єкту/процесу дослідження	РН 5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.
СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.	РН 7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень
СК9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проектів у соціально-економічній сфері.	
СК11. Здатність планувати і розробляти проекти у сфері економіки, здійснювати її інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.	
СК12. Здатність проводити наукові дослідження закономірностей розвитку та тенденцій соціально-економічних та бізнес-процесів; формування нових знань щодо об'єкту/процесу дослідження.	РН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.
ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами.	
СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.	
СК12. Здатність проводити наукові дослідження закономірностей розвитку та тенденцій соціально-економічних та бізнес-процесів; формування нових знань щодо об'єкту/процесу дослідження.	РН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних
ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	

Компетентності	Результати навчання
	досліджень.
ЗК2.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	РН 10. Застосовувати сучасні інформаційні технології, спеціалізоване програмне забезпечення та методи інтелектуального аналізу Big Data у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами
ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	РН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів
ЗК6.Здатність розробляти та управляти проектами.	
СК12. Здатність проводити наукові дослідження закономірностей розвитку та тенденцій соціально-економічних та бізнес-процесів; формування нових знань щодо об'єкту/процесу дослідження.	
ЗК3.Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.	РН 15. Організувати розробку та реалізацію соціально-економічних проектів із врахуванням інформаційного, методичного, матеріального, фінансового та кадрового забезпечення.
ЗК6.Здатність розробляти та управляти проектами.	
СК6.Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.	
СК9.Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проектів у соціально-економічній сфері.	
ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	РН 16. Застосовувати сучасні пошукові системи та системи Data mining для виявлення загальних та специфічних тенденцій розвитку об'єкту/процесу в умовах цифровізації суспільства задля прийняття ефективних управлінських рішень розвитку бізнесу.
ЗК2.Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	
ЗК8.Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	
СК4.Здатність використовувати сучасні інформаційні технології та хмарні сервіси, статистичні, інтелектуальні методи та прийоми дослідження економічних і соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.	
СК12. Здатність проводити наукові дослідження закономірностей розвитку та тенденцій соціально-економічних та бізнес-процесів; формування нових знань щодо об'єкту/процесу дослідження.	
ЗК8.Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.	РН 18. Застосувати методи макроекономічного аналізу та міжнародних порівнянь для розробки системи підтримки прийняття ефективних аналітично-консалтингових рішень з метою посилення інтернаціоналізації економічної діяльності та розвитку міжнародного бізнесу в умовах діджиталізації світової економіки

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи проведення економічних досліджень

Тема 1. Теоретичні аспекти наукових досліджень: наукові школи, теорії та концепції

Сутність наукового пізнання. Функції науки: пояснювальна, пізнавальна, прогностична. Рівні методології як системи знань. Класифікація методів наукових досліджень. Підходи до визначення поняття «наукова школа».

Тема 2. Особливості розробки і доведення наукових гіпотез

Поняття «наукової гіпотези». Класифікація гіпотез. Етапи розробки гіпотези, основні вимоги, що висуваються до гіпотези, як форми пізнання. Перевірка можливості трансформації гіпотези в елемент наукової теорії.

Тема 3. Етапи проведення наукового дослідження. Оприлюднення результатів

Формулювання проблеми та теми наукового дослідження, визначення мети, задач, об'єкта і предмета дослідження. Типові етапи проведення наукового дослідження. Особливості формування структурних елементів наукової публікації.

Змістовий модуль 2. Технології наукових досліджень

Тема 4. Проблеми вибору та застосування емпіричних методів

Вибір методів дослідження залежно від наявного обсягу початкових даних та сформульованих завдань. Особливості застосування методу експертного оцінювання.

Тема 5. Інформаційно-аналітичне забезпечення досліджень

Проведення аналізу публікацій та патентів на основі даних відповідних національних та міжнародних інформаційних баз. Особливості роботи з законодавчою базою у рамках проведення наукового дослідження. Ідентифікатори вченого в сучасному інформаційному просторі.

Перелік практичних (семінарських) занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план» навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни «Методологія та технології наукових досліджень в економіці» для реалізації визначених компетентностей освітньої програми та активізації освітнього процесу на лекційних/лабораторних заняттях передбачено застосування таких методів навчання як: установчі лекції (тема 1 - 2), проблемні лекції (теми 3, 4), оглядові лекції з презентаціями та банками візуального супроводження (тема 1-5), моделювання професійних ситуацій (практична робота за темою 4-5), робота в малих групах (теми 2, 3), модульний контроль (комп'ютерне тестування (тема 3), вирішення контрольного завдання (тема 5), захист есе (тема 1), підсумковий контроль (залік). На всіх заняттях широко використовуються методи презентації знань.

Під час проведення лекційних та практичних занять використовуються: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності, методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності, пояснювально-ілюстративний, репродуктивний метод, проблемне викладання, дослідницький методи викладання.

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання. Поточне оцінювання знань здобувачів проводиться під час практичних (семінарських) занять за такими критеріями:

Есе оцінюється в 8 балів.

Практичне завдання оцінюється в 8 балів.

7-8 – зміст та структура виконаного завдання відповідають поставленій задачі, подано необхідні пояснення й висновки;

5-6 – зміст та структура виконаного завдання відповідають поставленій задачі, подано пояснення;

3-4 – зміст та структура виконаного завдання відповідають поставленій задачі;

1-2 – зміст та структура виконаного завдання частково відповідають поставленій задачі;

0 – зміст та структура виконаного завдання не відповідають меті дослідження або виконане завдання відсутнє.

Максимальна кількість балів за виконання практичних завдань складає 32.

Під час навчання передбачено проведення 1 модульного тесту у 1 змістовому модулі та виконання модульної контрольної завдання у 2 змістовому модулі. Максимально за результатами поточного контролю здобувач може отримати 60 балів, 20 до 1 модулю та 40 балів до 2 модулю.

Самостійна робота щодо отримання компетентностей за дисципліною «Методологія та технології наукових досліджень в економіці» включає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу; підготовку есе; підготовку до контрольної тесту та до виконання контрольної завдання.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Здобувач не може бути допущений до складання заліку, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 60 балів.

Здобувача слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 1. Теоретичні аспекти наукових досліджень: наукові школи, теорії та концепції	-	-
	Практичне (семінарське) заняття	Семінарське заняття за темою 1. Підготовка есе, що розкривають, зокрема, співвідношення наукового та повсякденного пізнання, окремі елементи науки як системи, сутність феномену «наукової школи».	Презентація та захист есе	8
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка практичного заняття.	Підготовка есе	-
Тема 2	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 2. Особливості розробки і доведення наукових гіпотез	-	-
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 2. Вирішення ситуативних завдань з ігровими компонентами щодо формулювання гіпотез, визначення їх типу, генерування нових ідей.	Захист завдання	8
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка практичного заняття.	-	-
Тема 3	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 3. Етапи проведення наукового дослідження. Оприлюднення результатів	-	-
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 3. Вирішення завдань з визначення мети, об'єкту, предмету дослідження на основі виявленої наукової проблеми. Формування переліку завдань для досягнення мети дослідження.	Захист завдання	8
			Тестовий контроль	20
<i>Самостійна робота</i>				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до тестового контролю	-	-
Тема 4	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 4. Проблеми вибору та застосування емпіричних методів	-	-
	Практичне заняття	Практичне заняття за темою 4. Виконання завдань із вибору та застосування методів дослідження для вирішення сформульованих наукових і практичних проблем.	Захист завдання	8
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до практичного заняття.	-	-
Тема 5	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 5. Інформаційно-аналітичне забезпечення досліджень	-	-
	Практичне заняття	Практичне заняття 5. Вирішення завдань із здійснення пошукової роботи в міжнародних інформаційних базах наукових публікацій і патентів, складання списку літературних джерел за темою дослідження.	Захист завдання	8
			Виконання контрольного завдання	40
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за темою 5. Підготовка до тестового контролю.	-	-	
Загальна кількість балів			100	

Рекомендована література

Основна

- Кизим М. О. Методологія і технологія наукових досліджень. Економічні науки (у схемах, визначеннях, прикладах) : навч. посіб. / М. О. Кизим, М. С. Дороніна, В. Є. Хаустова. – Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2022. 56 с.
- Кириленко О. П. Основи наукових досліджень у схемах і таблицях : навч. посіб. / О. П. Кириленко, В. В. Письменний. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 228 с.
- Корягін М. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / М. В. Корягін, М.Ю. Чік. – К.: Алерта, 2014. – 622 с.
- Медвідь В. Ю. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. / В. Ю. Медвідь, Ю. І. Данько, І. І. Коблянська. – Суми: СНАУ, 2020. 220 с. URL: https://agro.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/20201113_100711.pdf
- Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). – К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. – 607 с.

6. Пушкар О.І. П 91 Методологія та організація наукових досліджень [Електронний ресурс]: навчальний посібник / О. І. Пушкар. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020 – 867с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/23346>

7. Paldam M. Methods Used in Economic Research: An Empirical Study of Trends and Levels / Economics. Vol. 15. № 1, 2021, pp. 28-42. <https://doi.org/10.1515/econ-2021-0003>

Додаткова

8. Kyzym M. O., Doronina M. S. Economic Science in Ukraine: Challenges, Problems and Ways of their Solving. Problems of Economy. 2019. No3. P. 57-69. DOI: 10.32983/2222-0712-2019-3-156-163

9. Благун І.С., Кічор В.П., Козик В.В., Фещур Р.В., Дмитришин Л.І. Емпіричні і статистичні методи в дослідженні ринку товарів і послуг : навч. посіб. / за редакцією Кічора В.П. – Львів, Растр-7, 2019. – 210 с.

10. Kyzym M., Khaustova V., Reshetnyak O., Danko N. Significance of Developmental Science under Assimilation of the Digitalization of the Ukrainian Economy. International Journal of Advanced Science and Technology. 2020. Vol. 29(6s), 1037 - 1042. URL: <http://sersec.org/journals/index.php/IJAST/article/view/9167>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

11. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

12. Офіційний сайт Всесвітньої організація інтелектуальної власності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://base.uipv.org/searchINV/>

13. Спеціалізована БД "Винаходи (корисні моделі) в Україні" / Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://base.uipv.org/searchINV/>

14. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/>

15. Social networking site for scientists and researchers. – Режим доступу : <https://www.researchgate.net/>

16. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система) . – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8331>